

Einšteino-Bergsono disputas

Albertas Einšteinas prieš filosofiją dėl 🕒 laiko prigimties.

Tyrimas: disputas, dėl kurio Einšteinas neteko Nobelio premijos už reliatyvumo teoriją.

Turinys

1. 🕒 Einšteino ir Bergsono debatas

1.1. Filosofijos „didysis atsilikimas“

👤 Istorijos profesorė Jimena Canales

2. Korupcija scientizmui

2.1. Bergsono pralaimėjimas ir pergalė „mokslui“

2.2. „Akivaizdžios klaidos“ ir Einšteino „prieštaravimas“

2.3. Nobelio komiteto prisipažinimas

2.4. Einšteino atsakas Nobelio komitetui

2.5. Atotrūkis filosofijai

3. Filosofas Anris Bergsonas

3.1. Bergsono „la durée“: 🕒 Laikas kaip trukmė

3.2. Bergsono reakcija į Einšteiną paskaitos renginyje Paryžiuje

3.3. Bergsono pastangos atšaukti Einšteino Nobelio premiją už reliatyvumą

4. Pralaimėjimas tyčia

4.1. „Kūrybinė evoliucija“ prieš Darvino evoliucijos teoriją

4.2. Bergsono pasaulio šlovė

4.3. Einšteino ir Bergsono debatas

4.4. 👤 Filosofas Friedrichas Nietzsche apie mokslo bandymą išsivaduoti iš filosofijos

4.5. Filosofijos savanoriškas vergijimas scientizmui

4.5.1. 👤 Emmanuelio Kanto „apodiktinis tikrumas“

4.5.2. 👤 René Descartes' „Aš maįstau, vadinasi, aš esu“

4.5.3. 👤 Edmundo Husserlio „išdavystė“ scientizmui

4.6. Bergsono paaukštinimas į filosofijos ramsčio statusą

5. Korupcija

<https://lt.cosmicphilosophy.org/einstein-vs-philosophy/>

SKYRIUS 1.

Albertas Einšteinas prieš filosofiją dėl

Laiko prigimtis

Ir filosofijos „didysis atsilikimas“ scientizmui

1 922 m. balandžio 6 d. Paryžiuje, Prancūzijos filosofijos draugijos (Société française de philosophie) susirinkime, Albertas Einšteinas, ką tik sulaukęs pasaulio šlovės dėl savo Nobelio premijos nominacijos, skaitė paskaitą apie reliatyvumą žymiausių filosofų susirinkime, kurioje paskelbė, kad jo naujoji teorija padarė filosofinę spekuliaciją apie 🕒 laiko prigimtį pasenusią.

Einšteino pradinė ataka buvo tiesi ir paniekianti. Atsakydamas į klausimą apie reliatyvumo filosofines implikacijas, jis paskelbė:

“ „Die Zeit der Philosophen ist vorbei“

Vertimas:

„Filosofų laikas pasibaigęs“

Einšteinas paskaitą užbaigė tokiu argumentu, užantspauduodamas savo filosofijos atmetimą:

„Lieka tik psichologinis laikas, kuris skiriasi nuo fiziko.“

Einšteino dramatiškas filosofijos atmetimas turėjo didžiulį pasaulinį poveikį dėl jo Nobelio premijos nominacijos.

Šis įvykis tapo vienu svarbiausiu tiek mokslo, tiek filosofijos istorijoje ir pažymėjo „filosofijos nuosmukio“ eros pradžią bei scientizmo atgimimą.

SKYRIUS 1.1.

Filosofijos „didysis atsilikimas“

Filosofija patyrė klestėjimo laikotarpį, kurį ryškiausiai atstovavo garsus prancūzų filosofas Anris Bergsonas, kurio gyvenimo darbas buvo susitelkęs į 🕒 laiko prigimtį ir kuris sėdėjo Einšteino paskaitos auditorijoje.

Kelerius metus trukęs debatas tarp Einšteino ir Bergsono, tęsėsis iki jų paskutinių žinučių prieš mirtį, sukėlė tai, ką istorikai apibūdina kaip „didžiausią filosofijos atsilikimą“, kuris paskatino „scientizmo atgimimą“.

Jimena Canales, Ilojaus universiteto istorijos profesorė, parašiusi knygą apie debatą, įvykį apibūdino taip:

„Dialogas tarp didžiausio XX amžiaus filosofo ir didžiausio fiziko“ buvo sąžiningai užfiksuotas. Tai buvo scenarijus, tinkamas

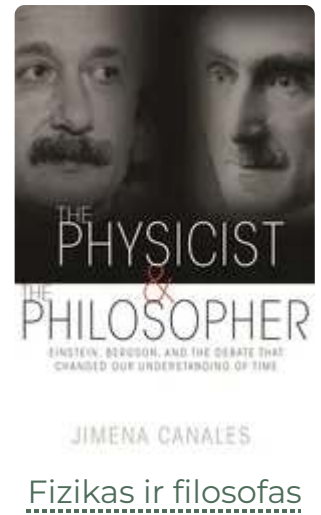
teatrui. Susitikimas ir jų ištarti žodžiai buvo aptariami visą likusį amžių.

Debatui pasibaigus... mokslininko požiūris į laiką ėmė dominuoti. Daugeliui filosofo pralaimėjimas reiškė „racionalumo“ pergalę prieš „intuiciją“... Taip prasidėjo „filosofijos atsilikimo istorija“... prasidėjo laikotarpis, kai filosofijos aktualumas sumenko augant mokslo įtakai.

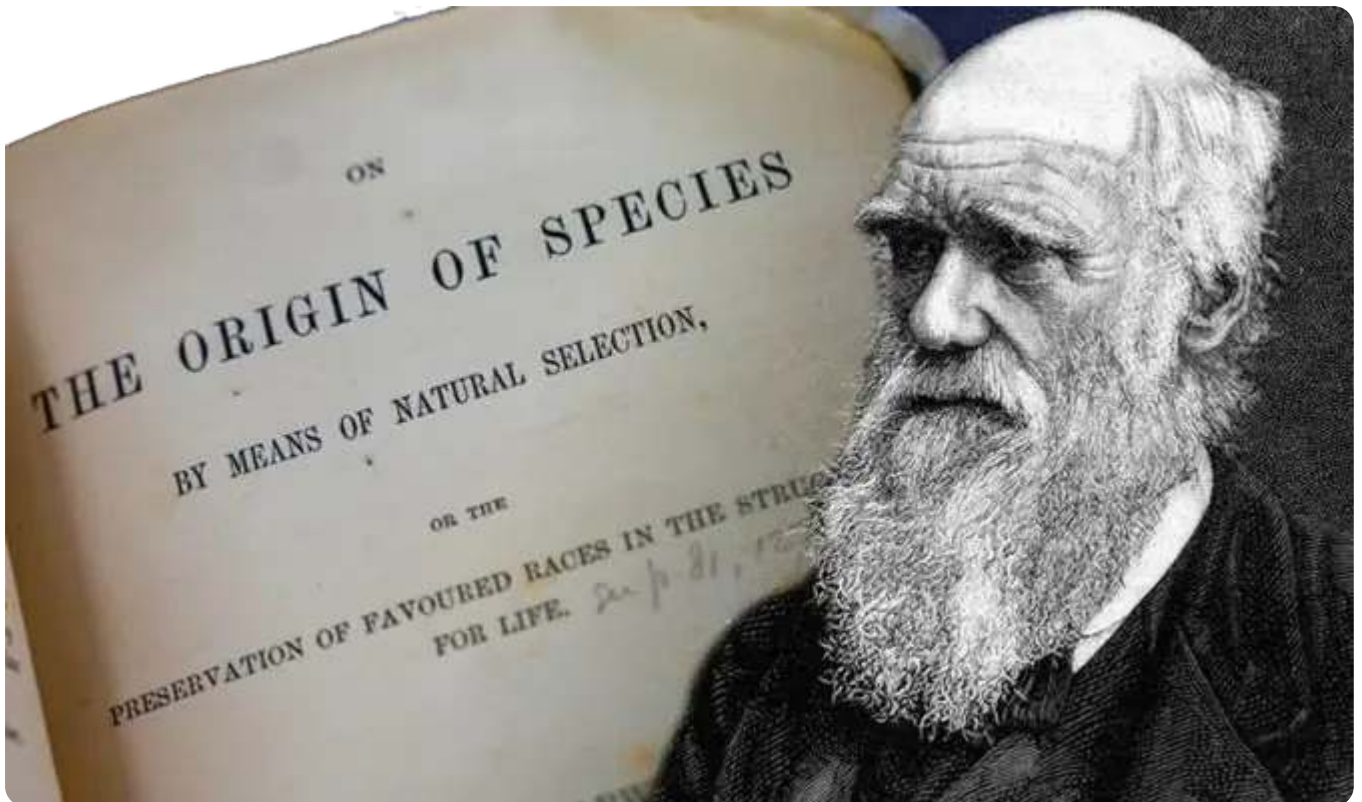

(2016) Šis filosofas padėjo užtikrinti, kad už reliatyvumą nebūtų skirta Nobelio premijos

Šaltinis: Nautil.us | jimenacanales.org (profesorius svetainė)

SKYRIUS 2.

Korupcija scientizmui

Šis istorinis tyrimas atskleis, kad Anris Bergsonas tyčia pralaimėjo debatą kaip filosofijos šimtmečius tęsiamos savaiminės vergijavimo dogmatiškam scientizmui dalis.

Nors Bergsonui pavyko atšaukti Einšteino Nobelio premiją už reliatyvumą, šis veiksmas sukėlė didžiulę filosofijos atatranką, kuri padėjo paskatinti „*scientizmo atgimimą*“.

Bergsonas iš dalies tapo pasauliniu žinomumu savo 1907 m. veikale „*Kūrybinė evoliucija*“, kuris teikė filosofinį kontrapunktą Čarlzo Darvino evoliucijos teorijai. Kritinis šio darbo tyrimas

atskleidžia, kad Bergsonas „tyčia pralaimėjo“, kad patenkintų darvinistus, galbūt paaiškinant jo populiarumą (skyrius 4.).

SKYRIUS 2.1.

Bergsono pralaimėjimas ir pergalė „mokslui“

Bergsonas plačiai buvo suvokiamas kaip debatą prieš Einšteiną pralaimėjęs, o visuomenės nuomonė palaikė Einšteiną. Daugeliui Bergsono pralaimėjimas reiškė mokslinio „racionalumo“ pergalę prieš metafizinę „intuiciją“.

Einšteinas laimėjo debatą viešai nurodydamas, kad Bergsonas teorijos nesuprato teisingai. Einšteino pergalė debatai reiškė pergalę mokslui.

Bergsonas padarė „akivaizdžias klaidas“ savo filosofinėje kritikoje Trukmė ir vienalaikiškumas (1922), o šiandien filosofai Bergsono klaidas apibūdina kaip „didžiausią filosofijos gėdą“.

Pavyzdžiui, filosofas William Lane Craig 2016 m. rašė:

Anrio Bergsono meteorinis kritimas iš dvidešimtojo amžiaus filosofų panteono neabejotinai iš dalies buvo dėl jo klaidingos kritikos ar veikia nesupratimo Alberto Einšteino specialiosios reliatyvumo teorijos.

Bergsono Einšteino teorijos suvokimas buvo tiesiog gėdingai neteisingas ir linkęs daryti negerovę Bergsono požiūriui į laiką.

(2016) Bergsonas buvo teisus dėl reliatyvumo (na, iš dalies)!

Šaltinis: Pagrįstas tikėjimas

SKYRIUS 2.2.

„Akivaizdžios klaidos“ ir Einšteino „prieštaravimas“

Nors Einšteinas viešai puolė Bergsoną dėl to, kad šis nesuprato teorijos, privačiai tuo pat metu rašė, kad Bergsonas ją ‚suprato‘, kas yra prieštaravimas.

Savo dienoraštyje, keliaudamas į Japoniją 1922 m. pabaigoje, mėnesius po balandžio 6 d. debato Paryžiuje, jis parašė tokį asmeninį užrašą:

☪ *Bergson hat in seinem Buch scharfsinnig und tief die Relativitätstheorie bekämpft. Er hat also richtig verstanden.*

Vertimas:

„Bergsonas savo knygoje išmintingai ir giliai iššūkį metė reliatyvumo teorijai. Taigi jis ją suprato.“

Šaltinis: Canales, Jimena. *Fizikas ir filosofas*, Princeton University Press, 2015. p. 177.

Anksčiau minėta istorijos profesorė Jimena Canales Einšteino prieštarinę elgesį apibūdino kaip ‚politinio‘ pobūdžio.

Einšteino prieštaringi asmeniniai užrašai yra **korupcijos** požymis.

SKYRIUS 2.3.

Nobelio komiteto prisipažinimas

Nobelio komiteto pirmininkas Svante Arrhenius prisipažino, kad veikė įtaka, nukrypusi nuo visuomenės nuotaikų ir mokslinio susitarimo.

„*Ne bus paslaptis, kad garsus filosofas Bergsonas Paryžiuje iššūdį šiai teorijai metė.*“

Istorijos profesorė Jimena Canales situaciją apibūdino taip:

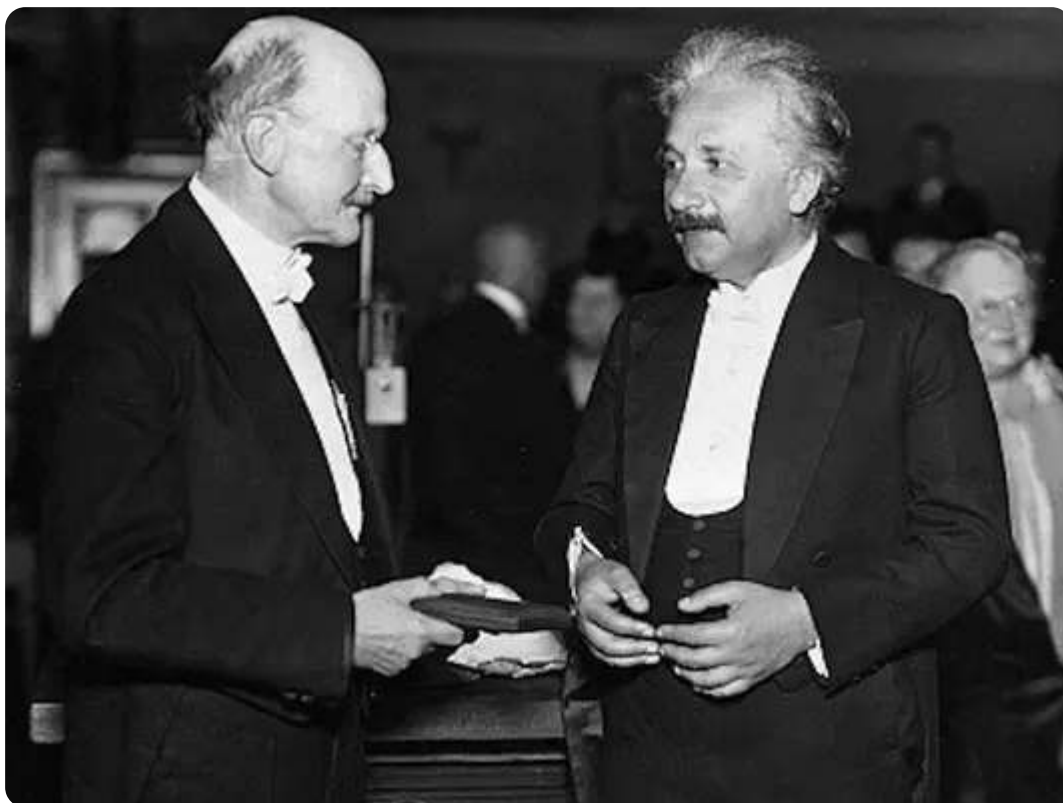
„*Tą dieną Nobelio komiteto paaiškinimas neabejotinai priminė Einšteinui [filosofijos atmetimą] Paryžiuje, kuris sukeltų konfliktą su Bergsonu.*“

Nobelio komitetas neturėjo loginių pagrindų atšaukti Einšteino Nobelio premiją už reliatyvumą.

Nobelio komitetas neturėjo institucinio polinkio ginti metafizinę filosofiją ar priešintis visuomenės nuotaikoms ir moksliniam susitarimui, o komitetas pats iš pradžių buvo Einšteiną nominavęs, todėl jų sprendimas neigiamai paveikė pačios organizacijos patikimumą.

Po to Nobelio komitetas susilaukė intensyvios kritikos iš mokslo bendruomenės.

SKYRIUS 2.4.

Einšteino atsakas Nobelio komitetui

Vietoje Nobelio premijos už reliatyvumą, Einšteinas gavo Nobelio premiją už darbus apie fotoelektrinį reiškinių.

Einšteinas atsakė skaitydamas paskaitą apie reliatyvumą Nobelio ceremonijoje, taip nepagarbiai elgdamasis su Nobelio komiteto sprendimu ir darydamas pareiškimą.

Einšteino dramatiškas veiksmas skaityti apie reliatyvumą ceremonijoje, skirtoj jo Nobelio premijai už fotoelektrinį reiškinių, atitiko to meto visuomenės nuotaikas ir sukėlė moralinį filosofijos

nuostolį, turėjusį daug platesnį poveikį nei intelektualinis pralaimėjimas.

SKYRIUS 2.5.

Atotrūkis filosofijai

Einšteino Nobelio premijos už reliatyvumą atšaukimas dėl „kritikos iš ‚garsaus‘ filosofo Henri Bergsono“, nors visuomenės nuomonė buvo Einšteino pusėje, pateisino moralinį mokslo motyvą atsiskirti nuo filosofijos.

Šis tyrimas atskleis, kad Einšteino asmeninės pastabos turi būti laikomos pagrindinėmis vertinant Bergsono tikrąjį teorijos suvokimą, nepaisant jo „gėdingų klaidų“, kas rodo, jog Bergsonas „tyčia pralaimėjo“ dėl tariamų ‚aukštesnių mokslo interesų‘ (darvinizmo ir susijusio scientizmo), bruožo, jau matomo jo 1907 m. darbe Kūrybinė evoliucija.

SKYRIUS 3.

Filosofas Anris Bergsonas

Prancūzijos filosofijos profesorius Anris Bergsonas, pasaulio garsus filosofas ir Prancūzijos intelektualinio gyvenimo titanas (Prancūzijos akademijos narys, Nobelio literatūros premijos laureatas, 1927 m.), buvo plačiai laikomas vienu žymiausiu filosofijos istorijos filosofų.

„Pasaulio pavojingiausias žmogus“

Filosofas Žanas Valis kartą pasakė: „jei reikėtų įvardinti keturis didžiausius filosofus, galima būtų sakyti: Sokratas, Platonas — juos imant kartu — Deskartas, Kantas ir Bergsonas“.

Filosofas Viljamas Džeimsas Bergsoną apibūdino kaip „puikų genijų, bene didžiausių tarp gyvų“.

Filosofas ir filosofijos istorikas Etjenas Gilsas kategoriškai teigė, kad pirmasis XX amžiaus trečdalis buvo „Bergsono amžius“.

Istorijos profesorė Chimenas Kanalesas Bergsoną apibūdino taip:

„Bergsonas vienu metu buvo laikomas „didžiausiu pasaulio mąstytoju“ ir „pasaulio pavojingiausiu žmogumi“

Bergsono gyvenimo darbas buvo sutelktas į la durée (laikas kaip trukmė) — laiko sampratą kaip išgyvenamą ir kokybinę.

Bergsonui laikas nebuvo atskirų momentų seka, o tęstinis srautas, susietas su sąmone. Einšteino laiko sumažinimas iki koordinatės lygtyse jam atrodė kaip gilus žmogaus patirties nesupratimas.

Einšteino paskaitos renginyje Bergsonas tiesiogiai sukėlė Einšteinui iššūkį:

„Kas fizikui yra Laikas? Abstrakčių, skaitmeninių akimirkų sistema. Bet filosofui laikas yra pats būties audinys — trukmė, kurioje mes gyvename, prisimename ir numatome.“

Bergsonas teigė, kad Einšteino teorija nagrinėjo tik „erzvinį laiką“, išvestinę abstrakciją, ignoruodama gyvos patirties laikiną realybę. Jis kaltino Einšteiną sulyginant matavimą su išmatuotu daiktu — tai filosofinė klaida su egzistencinėmis pasekmėmis.

1922 m. Bergsonas išleido *Durée et Simultanéité* (Trukmė ir vienalaikiškumas), nuodugnų Einšteino reliatyvumo kritinį veikalą.

Knyga buvo tiesioginė reakcija į Paryžiaus debatus, kur Einšteinas paskelbė „*Filosofų laikas baigtas*“. Knygos viršelis konkrečiai bendrai minėjo Einšteiną ir buvo pavadintas „*Apie Einšteino teoriją*“.

Knygos pratarinė prasideda šia ištrauka:

(pirmoji knygos sakiny) Kelios žodžiai apie šio darbo kilmę išaiškins jo ketinimą. ... Mūsų susižavėjimas šiuo fiziku, įsitikinimas, kad jis atnešė mums ne tik naują fiziką, bet ir naujus mąstymo būdus, idėja, kad mokslas ir filosofija yra skirtingos disciplinos, bet sukurtos viena kitą papildyti — visa tai sužadino mūsų norą ir net uždėjo pareigą imtis konfrontacijos.

Knyga paskelbta mūsų knygų skiltyje ⁽¹⁾ pagal fiziškai nuskaitytą 1922 m. pirmojo leidimo kopiją ir AI vertimą į 42 kalbas, optimizuotą išlaikyti Bergsono originalią kalbinę intenciją ir subtilų perteikimą. Kiekviena pastraipa suteikia galimybę AI pagalba peržiūrėti originalią prancūzų kalbos tekstą (užvedus pelės žymeklį ant pastraipos).

⁽¹⁾ Henri Bergsono knyga „Trukmė ir vienalaikiškumas“ (1922) paskelbta 42 kalbomis mūsų knygų kolekcijoje. Atsisiųskite arba skaitykite internete čia.

SKYRIUS 3.3.

Bergsono pastangos atšaukti Einšteino Nobelio premiją

Po debatų Bergsonas aktyviai naudojo savo įtaką per paslėptus „*prestižo tinklus*“, kurie jam buvo suteikę „*pasaulio pavojingiausio žmogaus*“ titulą, siekdamas, kad Nobelio komitetas atmestų Einšteino Nobelio premiją už reliatyvumą.

Bergsonui pavyko, o jo pastangos kulminavo asmeniniu triumfu, kai Nobelio komiteto pirmininkas „*prisipažino*“, kad Bergsono kritika buvo pagrindinė Einšteino Nobelio premijos už reliatyvumą atmetimo priežastis:

„*Ne bus paslaptis, kad garsus filosofas Bergsonas Paryžiuje iššūdį šiai teorijai metė.*“

Terminai „*garsus*“ ir nuoroda į „*Paryžių*“ atskleidžia, kad Nobelio komitetas išaukštino Bergsono asmeninę įtaką ir padėtį savo sprendimo pagrindimui.

SKYRIUS 4.

Pralaimėjimas tyčia

Ar Bergsonas nesuprato Einšteino reliatyvumo teorijos?

Šio tyrimo autorius nuo 2006 m. ilgametis laisvos valios gynėjas per olandų kritinį blogą [Zielenknijper.com](https://www.zielenknijper.com). 2024 m., netrukus po filosofo Viljamo Džeimso studijos, jis pradėjo studijuoti Anrį Bergsoną.

Autorius skaitė Bergsoną nešališkai ir manydamas, kad Bergsonas pateiks *„stiprią logiką“* laisvos valios gynybai. Tačiau pirmąjį išpūdį, perskaitęs Bergsono *„Kūrybinę evoliuciją“* (1907), autorius suprato, kad Bergsonas *„pralaimėjo tyčia“*.

SKYRIUS 4.1.

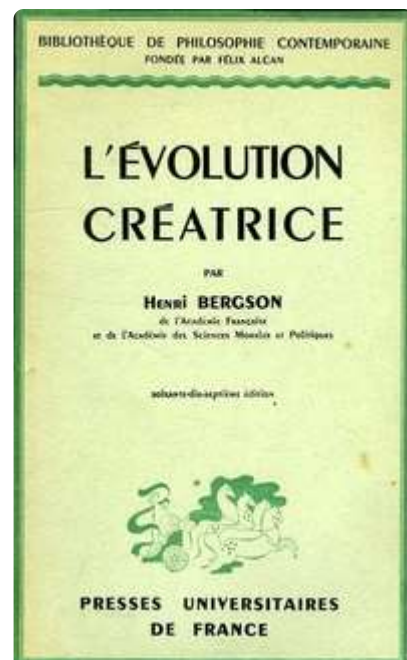
„Kūrybinė evoliucija“ prieš Darvino evoliucijos teoriją

Bergsono knyga *Kūrybinė evoliucija* atitiko to meto visuomenės susidomėjimą filosofine kontrbalsu Čarlzo Darvino evoliucijos teorijai.

Autoriaus pirmasis išpūdis buvo, kad Bergsonas ketino patenkinti abu skaitytojus: Darvino evoliucijos teorijos gerbėjus (dažniau mokslininkus) ir laisvos valios tikėtojus. Dėl to laisvos valios

gynyba buvo *silpna*, o kai kuriais atvejais autorius atpažino aiškų *ketinimą* pralaimėti tyčia.

Bergsonas, matyt, bandė sukelti *darvinistams* iš anksto paslėptą jausmą, kad jie knygos pabaigoje išeis laimėtojai, kurdamas „*akivaizdžių prieštarą*“ savo loginėse argumentacijose, kuri iš esmės pakirto jo pačio samprotavimus.

Autoriaus pirminė mintis buvo ta, kad Bergsonas bandė užtikrinti savo knygos sėkmę iš plačiosios visuomenės perspektyvos, kuri palankiai žiūrėjo į Charleso Darvino evoliucijos teoriją, iš dalies paaiškinant, kodėl Bergsonas tapo pasaulio žinomu pasaulyje, kuriame dominavo „*mokslo suklestėjimas*“.

SKYRIUS 4.2.

Bergsono pasaulio šlovė

Bergsono pasaulio šlovę iš dalies galėjo sukelti amerikiečių filosofas William James kaip *dėkojimas* už tai, kas kitaip galėtų būti laikoma *nedideliu intelektiniu indėliu*, kai vertinama atskirai, bet padėjo Jamesui išspręsti didelę filosofinę problemą, kuri trukdė jo pačio filosofijai.

William James dalyvavo tame, ką jis vadino „Kova dėl Absoliuto“ prieš idealistus, tokius kaip F.H. Bradley ir Josiah Royce, kurie teigė amžiną Absoliutą kaip galutinę realybę.

Jamesas Bergsoną matė kaip filosofą, kuris pagaliau sutrukdė Absoliuto idėją. Bergsono abstrakcijos kritika ir jo pabrėžimas srautui, įvairovei ir gyvenamajai patiriai suteikė Jamesui įrankius nugalėti absoliutų reifikaciją. Kaip Jamesas rašė:

☾ *Esminis Bergsono indėlis į filosofiją yra jo intelektualizmo (Absoliuto) kritika. Mano nuomone, jis intelektualizmą sunaikino galutinai ir be vilties atgyti.*

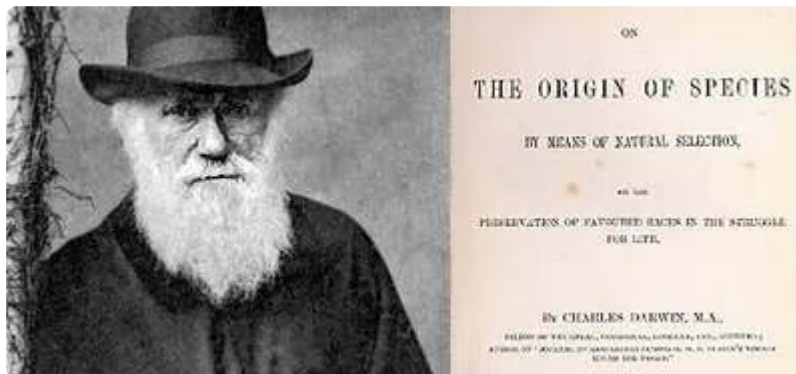
XX amžiaus pradžioje, kai Bergsono darbai dar nebuvo plačiai žinomi už Prancūzijos ribų, Jamesas atliko svarbų vaidmenį pristatant Bergsono idėjas anglakalbiame pasaulyje.

Per savo raštus ir paskaitas Jamesas padėjo išpopuliarinti Bergsono idėjas ir pritraukti platesnio auditorijos dėmesį. Bergsono reputacija ir įtaka sparčiai augo metais po to, kai Jamesas pradėjo ginti jo idėjas.

SKYRIUS 4.3.

Mokslo suklestėjimas

Bergsono pakilimas į pasaulio šlovę sutapo su mokslo suklestėjimu ir Charleso Darvino evoliucijos teorijos populiarumu.

Charleso Darvino evoliucijos teorija

Rašydamas filosofinį kontrargumentą Darvino evoliucijos teorijai ankstyvoje savo karjeroje, Bergsonas pats save pastatė į „mokslo emancipacijos nuo filosofijos“ judėjimo avangardą, apie kurį filosofas Friedrichas Nietzsche savo knygoje Anapus gėrio ir blogio (VI skyrius – Mokslininkai) 1886 m. parašė taip:

☾ Mokslininko nepriklausomybės deklaracija, jo emocija iš filosofijos, yra vienas subtilesnių demokratinės organizacijos ir dezorganizacijos padarinių: mokslininko savęs šlovinimas ir savimi pasitenkinimas dabar visur pilnu žydėjimu, geriausią pavasario laiką – nors tai nereiškia, kad šiuo atveju savęs gyrinėjimas kvepia maloniai. Čia ir liaudies instinktas šaukia: „Laisvė nuo visų šeimininkų!“ ir kai mokslas laimingiausiai pasipriešino teologijai, kurios „tarnaitė“ jis buvo per ilgai, dabar savo pasileidime ir neapdairumu jis siūlo filosofijai diktuoti įstatymus ir savo ruožtu vaidinti „šeimininką“ – ką aš sakau! vaidinti FILOSOFĄ savo vardu.

Mokslas siekė tapti savo pačio šeimininku ir išsivaduoti iš filosofijos.

SKYRIUS 4.5.

Filosofijos savanoriškas vergijimas scientizmui

Nuo Descartes, Kanto ir Husserlio darbų iki šiuolaikinės eros su Henriu Bergsonu išryškėja pasikartojanti tema: savanoriškas bandymas paversti filosofiją scientizmo vergija.

Pavyzdžiui, Emmanuelio Kanto ‚apodiktinio tikrumo‘ koncepcija, kuri yra žinojimas, būtinai teisingas ir neabejotinas, o konkrečiau

susijusi su tikėjimu erdvės ir laiko realumu (neginčijamumu), yra dogmatiškai perimta ir pagrindžia visą jo filosofiją.

Kanto apodiktinio tikrumo koncepcija viršija tik „stiprų teiginį“ ir yra absoliutaus, neabejotino tikrumo teiginys, panašus į religinį dogmą. Kanto tyrėjai apie Kanto sampratą apie protą, kuri pagrindžia šią koncepciją, rašo taip:

Galime pastebėti, kad Kantas niekada neaptarė proto kaip tokio. Tai palieka sudėtingą interpretacinį uždavinį: kokia gi yra bendroji ir teigiamoji Kanto proto samprata?

Pirmiausia reikia pažymėti Kanto drąsų teiginį, kad protas yra tiesos teisėjas visuose sprendimuose – tiek empiriniuose, tiek metafiziniuose. Deja, jis vos išvystė šią mintį, ir šis klausimas sulaukė stebėtinai mažai dėmesio literatūroje.

Kanto „Protas“

Šaltinis: plato.stanford.edu

Panašiai kaip religijos, nepaisydamas spręsti „proto“ esminę prigimtį, Kantas piktnaudžiavo esminiu egzistencijos mįslumu dėl absoliutaus tiesos teiginio, ir tai pateikia ‚ketinimo‘ įrodymų nustatyti **dogmatišką scientizmą**, kai vertinama šviesoje tikslo, aiškiai išreikšto Kanto filosofinio projekto pradžioje: mokslo pagrindimas su ‚neabejotinu‘ tikrumu.

Gryno proto kritika (A leidimo pratarmė – 1781):

„Žmogaus protas turi šį ypatingą likimą, kad vienoje savo žinojimo rūšyje jis apkrautas klausimais, kuriuos, kaip nurodo pačios proto prigimtis (kurią Kantas, anot šiandienių Kanto tyrėjų, niekada tiesiogiai neaptarė, prilygindamas ją egzistencijos mįslei), jis negali ignoruoti, bet kurių, viršijant visas jo galias, jis taip pat negali atsakyti... Gryno proto kritika pati... dabar yra svarbiausia užduotis, atsižvelgiant į tą propedeutiką [pasirengimo discipliną] metafizikai kaip mokslui, kuri turi **gebėti pateikti savo teiginius dogmatiškai ir su matematišku tikrumu...**“ (A vii, A xv)

Tas pats egzistencijos mįslės piktnaudžiavimas matomas René Descartes garsiajame teiginyje cogito ergo sum („Aš mąstau, vadinasi, aš esu“), kuris, panašiai kaip Kanto apodiktinis tikrumas, siekia nustatyti neabejotiną tiesą mokslo pagrindimui.

Darbe „filosofijos ramstis“ Edmundas Husserlis, siekimas ‚pagrįsti mokslą su tikrumu‘ keliamas nuo pat pradžių, o Husserlis net giliai nukrypsta nuo savo ankstesnės filosofijos, kurią šiuolaikiai ir tyrėjai apibūdino kaip „išdavystę“, vėlesniame bandyme tarnauti tam pirminiam tikslui: mokslo pagrindimui, o praktiškai tai reiškia „suteikti mokslui galimybę atsiskirti nuo filosofijos per dogmą“.

Sebastianas Luftas (Kultūros erdvė, 2015): „Husserlio transcendentinė kryptis... buvo motyvuota poreikiu rasti absoliutų žinių pagrindą... Šį pagrindą galima buvo rasti tik transcendentiniame ego... Šį žingsnį jo Miuncheno ir Getingeno

studentai suvokė kaip aprašomosios, prieš teorinės Loginių tyrinėjimų nuostatos išdavystę.“

SKYRIUS 4.6.

Bergsono paaukštinimas į filosofijos ramsčio statusą

Bergsono strateginis gebėjimas „*pralaimėti tyčia*“ dėl scientizmo pažangos ir jo pozicija mokslo emancipacijos iš filosofijos judėjimo avangarde per savo darbą *Kūrybinė evoliucija* (1907) galėjo būti priežastimi, kodėl Bergsonas buvo paaukštintas į filosofijos ramsčio statusą, o ne dėl savo tikrųjų filosofinių indėlių.

Bergsonas gavo Nobelio premiją ne už filosofiją, o už literatūrą, kuri apima strateginio rašymo gebėjimą.

Filosofas diskusijų forume „*Aš myliu filosofiją*“ užduodavo šiuos klausimus, leidžiančius išvelgti situaciją:

☾ *Parodyk man šio „genialiausio to meto žmogaus“ pavyzdžių. Parodyk man šios garsios nuostabios Bergsono supergenialios filosofijos pavyzdį.*

(2025) **Einšteino filosofija**

Šaltinis: *Aš myliu filosofiją* Forumas

Šie klausimai siekė atskleisti: nėra jokių įrodymų, kurie pagrįstų idėją, kad Bergsonas buvo „*didžiausias visų laikų filosofas*“.

SKYRIUS 5.

Korupcija

Bergsono „*didelis filosofijos susigėdimas*“, sukėlęs „*didį filosofijos atsilikimą*“ istorijoje, vargu ar buvo atsitiktinumas.

Einšteino prieštaringas elgesys jo asmeniniuose užrašuose, atskleistas skyriuje 2.2., yra korupcijos požymis.

Šis tyrimas atskleidė, kad Bergsonas, atrodo, „*tyčia pralaimėjo debatą*“ dėl tariamų „*aukštesniųjų mokslo interesų*“ (darvinizmo ir susijusio scientizmo), bruožas, kuris jau buvo matomas jo 1907 m. darbe *Kūrybinė evoliucija*.

CosmicPhilosophy.org

<https://lt.cosmicphilosophy.org/>

Spausdinta 2025 m. lapkričio 22 d.

Mūsų kiti projektai:

- ▶ [GMODebate.org](https://gmodebate.org/): Projektas, tiriantis eugenikos, scientizmo, judėjimo „mokslo emancipacija nuo filosofijos“, „anti-mokslo naratyvo“ filosofinius pagrindus bei šiuolaikines mokslinės inkvizicijos formas.